

DÜNYA GLOBALLEŞEMEDİ AMA...

Prof. Dr. Türkel Minibaş
İ.Ü. İktisat Fakültesi Öğretim Üyesi

İçinde bulunduğumuz yüzyılın son çeyreğinin en çok kabul gören söylemi, dünyanın giderek küreselleştiği nam-ı diğer globalleştiği üzerine...

Ekonomik, sosyal ve kültürel farklılıkların giderek azaldığı, ulusların birbirine yaklaştığı bir dünya görüşüne katılmamak elde değil... Özellikle de teknolojiye, tıptaki bunca gelişmeye rağmen dünyanın bir yanında açlık, sefalet, hastalıklar ve savaş kol gezerken...

Ne var ki geçen zaman globalleşmenin, siyasi coğrafyanın ötesindeki farklılıkların ortadan kaldırılarak ulusları ortak platformda biraraya getirmekten ziyade sermayenin bütünleşmesi anlamına geldiğini göstermiştir. Bugün gelinen noktada, sermaye hareketlerinin liberalizasyonu, doğrudan yabancı sermaye girişlerindeki beklenmeyen artışlar ve dünya ticaret hacmindeki büyüme etkili olmuştur. Diğer bir deyişle, globalleşmeyle hedeflenen farklılıkların ortadan kalktığı bir yakınlaşmadan ziyade sermayenin hareket serbestisi kazanarak uluslararası rekabet yapısına ulaşmasıdır. Dolayısıyla, mikro yani firma bazındaki değerlendirmelerin esas alınması gerekmektedir.

Globalleşme mikro açıdan değerlendirildiğinde, geleceğin şirket yapısının uluslararası nitelik taşıyacağı ulusal nitelikli şirketlerin

ya yok olacağı ya da küçüleceği ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar bu değişim, sektörden sektöre farklılık göstermekteyse de ulusal, ihracatçı, dışa açılma, çok ulusluluk ve globalleşme olmak üzere beş temel aşamayı içermektedir.

1. Ulusal Aşama: Ürün geliştirme, pazarlama ve dağıtım ulusal sınırlar içinde gerçekleşmektedir. Yabancı sermaye yatırımlarıyla ulusal üretim biçimleri bütünleştirilmeye çalışılır.

2. İhracatçı Şirketler Aşaması:

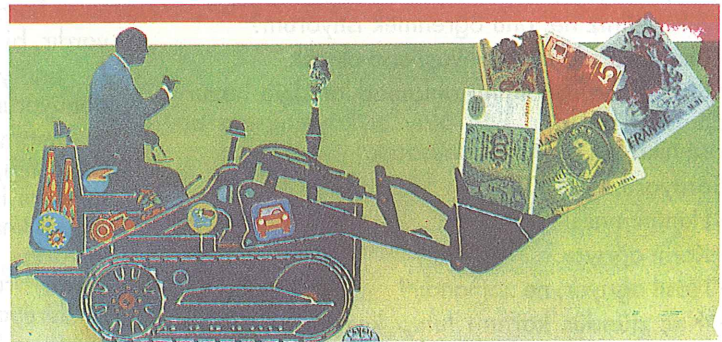
Ürünlerin geliştirilmesi ve üretim ulusal düzeyde gerçekleştirilirken, ihracat safhasındaki pazarlama ve dağıtım işlemleri yabancı ülkelerde yapılmaktadır.

3. Dışa Açılma Aşaması: Üretim, montaj, pazarlama ve satış işlemlerinin-ulusal pazar ya da bölgenin kısmi otonomiye sahip olması kaydıyla- dışarıya kaydırılmaktadır. AR-GE çalışmaları ve önemli kararların alınmasında ana merkezin etkinliği sürmektedir.

4. Çokuluslu Şirketler Aşaması: Temel kararlar köken ülkede verilmekle birlikte, şirketler dışa açılmakta bağımsızdırlar.

5. Globalleşme Aşaması: Yönetim artık ulusallıktan uzak, bağımsız bir hal kazanmakta, verimliliğin maksimizasyonu için araştırma-geliştirme, pazarlama, üretim ve satış işlemlerini yürütme yetkisine sahiptir.

Yukarıda özetlemeye çalışılan aşamalardan da görülmektedir ki,

mikro ve makro politikaları bütünlük gösteren, rekabet gücü yüksek ülkeler globalizasyon sürecinde yer alabileceklerdir.

GLOBALLEŞEN DÜNYADA KİMLER YER ALACAK

Globalleşme sürecini gelişmiş-azgelişmiş ayırımından hareket ederek değerlendirdiğimizde az gelişmiş ülkelerin yeni uluslararası iş bölümünde ancak marjinal bir konuma sahip oldukları görülmektedir. Zira, globalizasyonun 1'inci aşamasında söz konusu olan ulusal üretimle, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının bütünleştirilmesi, bugüne kadar kalkınmaya yönelik kaynak aktarımından ziyade hammadde ve ucuz işgücü karşılığında sermaye ihracı olarak gerçekleşmiştir. Globalleşme sürecinde marjinalleşmelerinin diğer önemli bir nedeni ise, bu ülkelerde AR-GE faaliyetlerinin sınırlı ve stratejik öneme haiz teknolojileri üretme olanağına sahip bulunmamalarıdır.

Yabancı sermayenin az gelişmiş ülkelerdeki seyrine bakıldığında globalleşme sürecindeki yerleri de kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Bilindiği gibi, azgelişmiş ülkelere

yabancı sermayenin girişi 19'ncü yüzyılın başlarına rastlamaktadır. Özellikle İngiltere'nin bu dönemde sömürge ve kolonilere yaptığı yatırımlar, yabancı sermaye girişinin ilk yılları olarak kabul edilmektedir. ABD kökenli yabancı sermaye yatırımları ise 1918'den itibaren etkin olmaya başlamış; II. Dünya Savaşı sonrasında azgelişmiş ülkelerde yatırım yapacak firmaların yatırımlarını teşvik amacıyla "uzun vadeli ve düşük faizli ucuz kredi" veren fonlar oluşturulmuştur.

Zaman içinde yabancı sermayenin ulusların bağımsızlığını olumsuz etkilediği düşüncesinin artması, yabancı sermayenin kimliğinin değiştirilmesini gündeme getirmiştir. Artık öncelikli olan, yüksek kârlardan ziyade dünya pazarlarına egemen olma istemi ve buna bağlı olarak sermayenin uluslararasılaştırılmasıdır. Diğer bir deyişle, sermayenin fiyatının ucuz olduğu yerde elde edilerek en yüksek kâr getirecek yerde kullanılmasıdır.

Tüm bu gelişmelerin sonucunda da yabancı sermaye ana şirketlerin bulunduğu "köken ülke" yerine, ana vatan dışında sınıai faaliyet

gösteren çok uluslu şirketler şeklinde işlev göstermeye başlar.

Böylelikle, sermayenin uluslararasılaşmasının son aşaması olan GLOBALLEŞME için gerekli tüm koşullar oluşmuştur.

Bu süreç içinde az gelişmiş ülke firmalarının rekabet şansları da giderek azalmaktadır. Ne var ki, kalkınmayı dönüştürecek sermaye birikiminin yetersiz olması nedeniyle yabancı sermayenin bu ülkeler için vazgeçilmez bir finansman kaynağı olduğu da yadsınamaz.

Her ne kadar, genel eğilim yabancı sermayenin doğuracağı zararları minimize edici bir pazarlık sisteminden yanaysa da bu kuruluşların hiçbir seçime tabi tutulmadan çağrıldıkları da bilinmektedir. Ülke halklarının tepkileri ise fazla önem taşımamaktadır. Örneğin, Japon halkı ABD kökenli sermayenin ülkeye girmesine karşı çıkarken, hükümetler çok uluslu şirketlerin "sayılarının ve faaliyet alanlarının" büyümesini özendirici politikalar uygulamışlardır. Buna karşılık Brezilya'da yerli halka nazaran göçmen ve melez halkın ekonomik ve sosyal yaşama egemen olması, yabancı sermayenin engellerle karşılaşmamasına neden olmuştur.

Yabancı sermayeyi çağıran ülke genellikle, sermaye ile birlikte teknoloji, yönetim becerisi ve ihracatı arttıracak olanakların da ülke ekonomisine girmesini amaçlamakta... Buna karşılık yabancı sermayenin o ülkede yatırım yapmasında bol ve ucuz doğal kaynaklar, düşük ücret ve vergiler, yüksek faiz oranları, kâr oranında kısıtlayıcı engellerin bulunmaması, yabancı yatırımlar konusunda liberal yasaların varlığı, yeni ve geniş pazar bulma olanağının yanı sıra risk faktörü de önemli rol oynamaktadır.

Gelin görün ki, bu koşulların yerine getirilmemesi de 1990'ların dünyasında yabancı sermayeyi çekmeye yetmemektedir. Zira, 90'lı yıllarla birlikte dünya genelinde yaşanan ekonomik durgunluğun getirdiği belirsizlik gelişmiş ülke ekonomilerinden az gelişmişlere doğru olan kaynak aktarımını olumsuz etkilemiştir. Gerek ticaret gerekse yabancı sermaye yatırımlarının büyük kısmının gelişmiş ülkeler arasında yapılıyor olması az gelişmişlerin dünya ticaret ve sermaye piyasalarından aldıkları payın giderek azalmasına neden olmaktadır.

TÜRKİYE KOŞULLARA UYUYOR AMA...

Uluslararası sermaye uluslararasılaşırken Türkiye'de son 15 yılı mevcut üretim tarzıyla bu sürece hızla eklenmenin telaşı içinde geçirdi. Dış dinamikler ile ülkenin iç yapısının karşılıklı etkileşim içinde olduğu bu sürece nasıl

ve hangi koşullarda ekleneneceği sorularını ise Türkiye her alanda dışa açılarak cevaplıyordu. Böylelikle, 1954'de 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu ile başlayan yabancı sermaye öyküsü 1980'li yıllarla birlikte farklı bir boyut kazanıyordu.

İlginç olan, yabancı sermayeli kuruluşların en fazla ilgi gösterdikleri sektörlerin başında turizm ve bankacılık alanındaki yatırımlarıyla hizmetler sektörünün gelmesidir. Bunu imalat sanayi izlemiştir. Ne var ki kimya, gıda ve içki, sigara, taşıt araçları sanayilerine yatırım yapmayı tercih etmeleri yerli sanayinin rekabet olanaklarını kısıtladığı gibi gelişme şanslarını da azaltmaktadır.

Son dönemdeki rakkamlara bakıldığında bu durum daha iyi gözlenmektedir. 3000'nin üstündeki şirketle yabancı sermaye tutarının 44.3 trilyona ulaşması küçümsenmeyecek bir gelişmedir

ama gelen sermayenin %58'inin taşıt araçları, gıda ve sigara; %40'nın da hizmetler sektöründe olduğunu da gözden uzak tutmamakta yarar vardır. Dahası, son yıllarda ekonomik ve siyasi istikrarsızlığın örtüşmesi kısa vadeli sermaye hareketlerinin ağırlık kazanmasına neden olmuştur. Sadece bu yılın ilk 5 ayında 7 milyon \$'lık uzun vadeli sermaye girişine karşın 3.3 milyar \$'lık kısa vadeli sermaye girişi söz konusudur. 1993'te 3 milyar \$ olarak giren kısa vadeli sermayenin 1994'deki krizle birlikte 5.1 milyar \$ olarak terkettiği hatırlandığında bırakın ulusal sermayenin rekabet gücünü ekonominin ayakta kalma gücünün bile tehlikede olduğu ortaya çıkmaktadır.

Evet, sermaye giderek daha fazla özgürleşiyor. Faizin yüksek, kurların garanti altında olduğu ülkelere girip çıkıyor. Globalleşmeyi cep telefonları, internet hatları ve uydu yayınları olarak algılayanlara giderek küçülen bir dünyayı müjdeliyor...

ECZACILIK VE İLAÇ YASA VE YÖNETMELİKLERİ KİTABI ÇIKTI!

İlaç ve eczacılıkla ilgili yasa ve yönetmelikleri içeren bu elkitabı TEB Merkez Heyeti tarafından bastırılarak, ücretsiz olarak dağıtılmak üzere eczacı odalarına gönderilmiştir.